

ухилення від сплати податків та податкової оптимізації в Україні потрібно створити виважену податкову політику, з урахуванням вимоги міжнародного законодавства, економічного розвитку держави, та окремих платників податків.

Список використаних джерел

1. Oxford learner's dictionary of academic english
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/tax-avoidance?q=tax+avoidance>.

2. Oxford learner's dictionary of academic english
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/tax-evasion>.

3. Oxford learner's dictionary of academic english
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/tax-dodge?q=tax+dodge>.

4. Конституція України: Верховна Рада України; Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

6. План дій BEPS. Або як протидіяти виведенню прибутку до «сприятливих» податкових юрисдикцій. 2022. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-395333.html>.

Околіт Олександр Володимирович,
аспірант наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА СТВОРЕННЯ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АБО УЧАСТЬ У НІЙ ЧИ ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЄКТІ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Як відомо, у правозастосовних органів часто виникають труднощі під час кваліфікації кримінальних правопорушень, учинених у складі організованих груп і злочинних організацій. Ситуація ще більше ускладнилася із внесенням змін до ст. 255 Кримінального кодексу України (далі – КК) від 4 червня 2020 р. (набрали чинності 27 червня 2020 р.).

Тому й не дивно, що в органів досудового розслідування, прокуратури та суду відсутня єдина позиція щодо кваліфікації дій учасників організованих злочинних об'єднань. Це негативно впливає на результати досудового розслідування та судового розгляду відповідних кримінальних проваджень.

Над усуненням цих та інших проблемних питань кримінальної відповідальності працює робоча група з підготовки проєкту нового КК.

Станом на 29.09.2022 вона пропонує таку редакції аналізованої кримінально-правової заборони:

«Стаття 7.1.5. Створення злочинної організації або участь у ній чи її діяльності

Особа, яка:

- 1) створила злочинну організацію,
- 2) керувала нею чи її структурною частиною,
- 3) керувала вчиненням злочину учасниками такої організації,

- 4) була учасником злочинної організації або
 - 5) брала участь у злочині, вчиненому учасником злочинної організації, не входячи до її складу,-
- вчинила злочин 5 ступеня» [1].

Безумовно мають рацію члени робочої групи, пропонуючи встановити кримінальну відповідальність за такі діяння, як створення злочинної організації, керівництво нею чи її структурною частиною, а також участь у ній (особа була учасником злочинної організації). Однак дискусійною є пропозиція криміналізувати керівництво вчиненням злочину учасниками такої організації, а також участь у злочині, вчиненому учасником злочинної організації, не входячи до її складу.

На практиці дії учасників злочинної організації завжди кваліфікують за сукупністю кримінальних правопорушень. З одного боку за ст. 255 КК України як участь у злочинній організації, а з другого – за іншими статтями, що містять підстави кримінальної відповідальності за різні кримінальні правопорушення залежно від спеціалізації злочинної організації.

Підхід до кримінально-правової оцінки учасників злочинної організації завжди індивідуальний оскільки має місце вчинення різної кількості злочинів, що можуть бути передбачені різними статтями КК України та мати різний ступінь тяжкості тощо. Один учасник злочинної організації може брати участь лише в одному кримінальному правопорушенні, а другий – в декількох. У будь-якому випадку кваліфікацію їх діянь слід здійснювати за сукупністю зі ст. 255 КК України. Покарання в цих випадках призначається за сукупністю кримінальних правопорушень чи вироків. Таке покарання може бути суворішим, ніж покарання призначене учаснику злочинної організації за однією статтею. Це видається цілком логічним та справедливим. Однак складно зрозуміти логіку авторів проекту, які визнають керівництво вчиненням злочину учасниками такої організації, а також участь у злочині, вчиненому учасником злочинної організації, не входячи до її складу самотійними формами об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 7.1.5. проекту.

Керівництво вчиненням злочину, учасниками злочинної організації як самотійна форма об'єктивної сторони злочину (п. 3 ст. 7.1.5. проекту) фактично тотожне керівництву викраденням (ст. 6.1.4 проекту), кредитним шахрайством (ст. 6.3.10 проекту), торгівлею людьми (ст. 4.4.6 проекту) чи іншим злочином, що вчиняють учасники злочинної організації. Водночас на практиці виникатиме питання як кваліфікувати такі діяння. Цілком очевидно, що санкція ст. 7.1.5. проекту не може охопити керівництво усіма злочинами, які можуть вчиняти учасники злочинної організації, віднівши їх до 5 ступеня.

Якщо ж кваліфікувати такі діяння за сукупністю, то виникатиме загроза порушення принципу *non bis in idem*¹.

¹ На думку І. М. Гнатів змістом даного принципу є: 1) недопустимість подвійного інкримінування у випадку встановлення кримінальної відповідальності та адміністративної відповідальності за одне й теж діяння; 2) недопустимість подвійного інкримінування у випадку поєднання попередньої злочинної діяльності, яка становить самотійний склад злочину, із іншим закінченим злочином; 3) недопустимість подвійного інкримінування у

А. А. Вознюк аналізуючи попередню редакцію статі 7.1.5. проєкту (мала інший номер – 5.5.1.) слушно зауважував, що частина форм об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 5.1.1. проєкту, на практиці утворюватиме самостійні склади злочинів, які слід кваліфікувати за сукупністю. За таких обставин порушується принцип *non bis in idem*. У протиріччя з цим принципом вступатимуть такі діяння: керівництво вчиненням злочину учасниками злочинної організації (п. «б» проєкту); надання згоди на участь у злочині, вчиненому учасниками злочинної організації, не входячи до її складу (п. «г» проєкту) [5, с. 127]. Хоча в попередній публікації дослідник стверджував, що конструкція діяння, що вживається в п. «г» ст. 5.5.1. «брала участь у злочині, вчиненому учасниками злочинної організації, не входячи до її складу» є приводом для дискусії з огляду на можливе порушення принципу *non bis in idem*. З огляду на зазначене, можливо її варто в такій редакції: «надала згоду на участь у злочині, вчиненому учасниками злочинної організації, не входячи до її складу», що дасть можливість чітко розмежувати кримінально-правову оцінку її намагання допомогти злочинній організації та вчинення певного злочину [6, с. 110].

Наведемо ще декілька аргументів щодо необґрунтованості позицій авторів проєкту нового КК.

Якщо особа уповноважена керувати злочином, що вчиняється злочинною організацією, то вона є учасником цього злочинного об'єднання, а можливо навіть і входить до її керівної ланки. Відтак, чи не можемо ми кваліфікувати її діяння в цьому випадку як участь у злочинній організації чи керівництво нею або її структурною частиною? Видається, що можемо.

Позиція авторів проєкту нового КК у будь-якому випадку має суттєві недоліки.

1. Якщо ми кваліфікуємо керівництво злочином, учиненим злочинною організацією або участь у злочині, вчиненому учасником злочинної організації, не входячи до її складу лише за ст. 7.1.5. проєкту, то суд не матиме можливості належним чином індивідуалізувати кримінальну відповідальність та покарання учаснику злочинної організації, оскільки призначатиме покарання лише в межах санкції ст. 7.1.5. проєкту.

2. Якщо ж в таких ситуаціях правозастосовні органи кваліфікують вчинене за сукупністю кримінальних правопорушень, то матиме місце порушення принципу *non bis in idem*, оскільки за одне й теж діяння особу притягуватимуть до кримінальної відповідальності двічі.

До речі у ст. 255 КК така проблема розв'язана під час внесення змін від 4 червня 2020 р. Тому створювати нові труднощі для правозастосовних органів в проєкті нового КК недоцільно.

випадку заподіяння наслідків, частина з яких не охоплюється відповідною кримінально-правовою нормою; 4) недопустимість подвійного інкримінування при вчиненні складеного злочину; 5) недопустимість подвійного інкримінування при повторності злочинів [2, с. 58]. Вчені неодноразово зазначали про те, що злочин, передбачений ст. 255 КК України, належить до складних (ускладнених), оскільки має декілька об'єктів злочину, складається з декількох альтернативних суспільно небезпечних діянь тощо [3, с. 37; 4, с. 147].

Список використаних джерел

1. Контрольний текст проекту нового КК України (станом на 29 вересня 2022 р.). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/09/29/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-29-09-2022.pdf>.
2. Гнатів І. М. Принцип «non bis in idem» у кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2013. 228 с.
3. Вознюк А. А. Конструкції одиничних складів злочинів, передбачених ст.ст. 255, 257, 258-3, 260 КК України. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4(12). С. 35–44. URL: <http://www.chasopysnapu.gr.gov.ua/chasopys/ua/pdf/12-2016/voznuk.pdf>.
4. Українець В. В. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 221 с.
5. Вознюк А. А. Відповідальність учасників організованих злочинних об'єднань у проекті КК України. *Особлива частина Кримінального кодексу України : система та зміст*: матеріали міжнар. наук. конф. (Харків, 20–23 жовт. 2021 р.) / редкол.: Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко, І. А. Вишневська. Харків: Право, 2022. С. 127–130.
6. Вознюк А. А. Інститут співучасті в кримінальному правопорушенні в проекті нового Кримінального кодексу України. *Проблеми впровадження нового Кримінального кодексу в правову систему України* : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Харків, 7 квіт. 2021 р.). Харків : Право, 2021. С. 107–111.

Паламарчук Олексій Васильович,
ад'юнкт докторантури та аспірантури
Національної академії внутрішніх справ

КВАЛІФІКАЦІЯ РОЗБОЇВ, ПОЄДНАНИХ ІЗ ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО, ІНШЕ ПРИМІЩЕННЯ ЧИ СХОВИЩЕ

Український законодавець передбачив декілька кваліфікуючих ознак у складі такого кримінального правопорушення як розбій, зважаючи на його суспільну небезпечність та значну поширеність у загальному масиві кримінальних правопорушень проти власності. Так, у ч. 3 ст. 187 Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначена така кваліфікуюча ознака як «проникнення у житло, інше приміщення чи сховище», але безпосередньо кримінально-правова норма у своїй конструкції не містить роз'яснення цих правових категорій. Хоча вони мають надзвичайно важливе значення для правильної кваліфікації діянь, несуть складне кримінально-правове навантаження на об'єктивну сторону складу розбою – конструкція «житло, інше приміщення чи сховище» пов'язана з місцем вчинення кримінального правопорушення, а термін «проникнення» характеризує спосіб вчинення кримінально-протиправного діяння.

У пункті 22 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 р. № 10 роз'яснено, що «під проникненням у житло, інше приміщення чи сховище слід розуміти незаконне вторгнення до них будь-яким способом (із застосуванням засобів подолання перешкод або без їх використання; шляхом обману; з використанням підроблених документів тощо або за допомогою інших засобів),